

4. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти / Інформаційний збірник та коментарі МОН, молоді та спорту України, № 4-5, 2012. – С. 3-59.
5. Жинкин Н.И. Язык, речь, творчество / Н.И. Жинкин. – М.: Просвещение, 1998. – 254 с.
6. Зимняя И.А. Лингвопсихология речевой деятельности / И.А. Зимняя. – М. – Воронеж: НПО "Модэк", 2001. – 432 с.
7. Леонтьев А.А. Язык, речь, речевая деятельность / А.А. Леонтьев. – М.: Просвещение, 1969. – 346 с.
8. Ломтев Т.П. Предложение и его грамматические категории / Т.П. Ломтев. – М.: Просвещение, 1972. – 224 с.
9. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів: Українська мова; Українська література. 5-9 класи. – К.: ВД "Освіта", 2013. – 160 с.
10. Пентилюк М.І. Актуальні проблеми сучасної лінгводидактики: Зб. статей / М.І. Пентилюк. – К.: Ленвіт, 2011. – 256 с.
11. Рубинштейн С.Л. О мышлении и путях его исследования / С.Л. Рубинштейн. – М.: АПН СССР, 1958. – 147 с.
12. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: Термінологічна енциклопедія / О.О. Селіванова. – Полтава: Довкілля, 2006. – 716 с.
13. Смирницкий А.И. Синтаксис английского языка / А.И. Смирницкий. – М.: Наука, 1957. – 347 с.

Пентилюк М.І., Гнаткович Т.Д.

**ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ КОМПЕТЕНТНОГО ПОДХОДА
К ИЗУЧЕНИЮ СИНТАКСИСА**

Статья посвящена анализу психологических особенностей изучения синтаксиса и формирования языковой компетентности учащихся. Авторы раскрывают психологические процессы обучения синтаксису, опираясь на исследования современных учёных, посвящённых механизмам усвоения синтаксической теории.

Ключевые слова: языковая, речевая и коммуникативная компетентность, синтаксический уровень языковой системы, речевая деятельность, языковая коммуникация, синтаксические понятия.

Pentylyuk M.I., Hnatkovych T.D.

**PSYCHOLOGICAL FOUNDATIONS OF CO PETENCE APPROACH TO THE STUDYING OF
THE SYNTAX**

The article analyzes psychological study of the syntax and features of the formation of linguistic competence of students. The author reveals the psychological processes of learning syntax, based on the research of modern scholars devoted to the mechanisms of assimilation of syntactic theory.

Key words: language, speech and communicative competence, syntactic level of language systems, speech activity, verbal communication, syntactic concepts.

УДК 811.161.2:37.02

Божко О.П.

**СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ТЕКСТОТВІРНИХ УМІНЬ
УЧНІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ СИНТАКСИСУ СКЛАДНОГО РЕЧЕННЯ**

У статті розглянуто поняття "підхід до навчання" й обґрунтовано доцільність поєднання в практиці викладання української мови в школі традиційних і новітніх підходів. Автор виділяє основні сучасні підходи, що сприяють формуванню текстотвірних умінь учнів на уроках вивчення складного речення, й характеризує їх.

Ключові слова: особистісно орієнтований, компетентнісний, когнітивно-комунікативний, комунікативно-діяльнісний, функційно-стилістичний, текстоцентричний підходи.

Сучасний етап розвитку системи загальної середньої освіти позначився її ґрунтовним реформуванням, яке має на меті забезпечити умови для покращення ефективності навчально-виховного процесу й особистісного розвитку кожного учня. У державній програмі пріоритетну ідею навчання української мови в школі сформульовано так: "Формування національно свідомої, духовно багатой мовної особистості, яка володіє вміннями й навичками вільно, комунікативно виправдано користуватися засобами рідної мови – її стилями, формами, жанрами в усіх видах мовленнєвої діяльності [11, с. 2]". На думку науковців, нові методики навчання мови покликані сприяти становленню особистості в кількох аспектах: "як творців ... соціальних систем, що творяться і розвиваються інтелектом особистостей; як носіїв культурно-історичної пам'яті етносу, що надає перспективу розвитку нації; як громадян, що формують і забезпечують існування держави; як антропологічних самоцінностей ("образів Божих у людській подобизні"), безмежно багатих у самотворенні і самопізнанні, самореалізаціях і саморозвитках; як індивідумів, унікальних і неповторних [9, с. 25]". Реалізація цілей, в основу яких покладено таке глибоке, багатогранне розуміння особистості, безперечно, вимагає від педагогів-практиків опертя на сучасні підходи в навчанні української мови, що й визначає актуальність статті.

Мета статті – визначити основні лінгводидактичні підходи до формування текстотвірних умінь учнів під час вивчення складних речень як засадничі стратегії, використання яких сприяє становленню мовної особистості учня. Для її розв'язання ставимо перед собою низку завдань: 1) розкрити поняття "підхід до навчання"; 2) окреслити коло традиційних підходів до навчання української мови в цілому й синтаксису складного речення зокрема; 3) охарактеризувати сучасні підходи, що підвищують ефективність формування текстотвірних умінь учнів у процесі вивчення складного речення.

Домінантною й визначальною ознакою сучасної освіти стала ідея розвитку цілісної особистості. Цьому передував тривалий науковий пошук вітчизняних і зарубіжних психологів, педагогів і лінгводидактів (Г. Балла, І. Беха, Л. Божович, О. Бондаревської, Л. Варзацької, Л. Виготського, В. Давидова, Т. Донченко, І. Зязюна, І. Кона, Г. Костюка, А. Маслоу, О. Пехоти, В. Рибалки, В. Сухомлинського, О. Падалки, І. Якиманської і багатьох інших), що сприяв становленню *особистісно орієнтованого* підходу. Теоретичні аспекти реалізації компетентнісного *підходу освіти різних ступенів* розроблено в працях А. Богуш, Н. Голуб, О. Горошкіної, І. Гудзик, І. Дроздової, І. Зимньої, І. Єрмакова, А. Маркової, Л. Мацько, О. Овчарук, О. Пометун, М. Пентилюк, І. Родигіної, О. Семенов, Т. Симоненко, А. Хуторського, Г. Шелехової й ін.

Проблемам реалізації *когнітивно-комунікативного* аспекту в навчанні української мови присвячено наукові розвідки сучасних лінгводидактів О. Горошкіної, І. Дроздової, О. Любашенко, Л. Мамчур, А. Нікітіної, М. Пентилюк, Т. Симоненко. На важливості реалізації *комунікативно-діялісного підходу* в мовній освіті наголошують вітчизняні (О. Біляєв, М. Вашуленко, О. Горошкіна, Т. Донченко, С. Караман, О. Караман, Л. Мамчур, Л. Мацько, Г. Михайловська, А. Нікітіна, С. Омельчук, М. Пентилюк, Л. Скуратівський, Т. Симоненко, В. Статівка й ін.) і російські науковці (І. Бім, В. Гак, А. Дейкіна, І. Зимня, О. Казарцева, В. Капінос, Т. Ладиженська, В. Мещеряков, Є. Пассов).

Дослідження З. Бакум, С. Єрмоленко, М. Кожині, Л. Кравець, Л. Мацько, В. Мельничайка, М. Пентилюк, Л. Рожило, Н. Черноусової стали підґрунтям для утвердження *функційно-стилістичного* підходу. Особливості стилів мовлення на основі текстів вивчали О. Глазова, Т. Донченко, М. Крупа, І. Кучеренко, А. Нікітіна, Л. Сугейко, Г. Шелехова та ін. Великого значення надають реалізації *текстоцентричного* аспекту в мовній освіті науковці Н. Болотнова, Н. Голуб, О. Горошкіна, Т. Ладиженська, А. Нікітіна, В. Нищета, М. Пентилюк, В. Статівка.

Поняття "підхід до навчання" й "аспект навчання" вживають як синонімічні в значенні "спрямування" (М. Пентилюк), "глобальна світоглядна категорія" (І. Зимня), "вихідна концептуальна позиція" (І. Бім). Беручи до уваги таке тлумачення науковців, ми теж вважаємо підхід базисною категорією методики навчання мови, відповідно до якої визначаються зміст, закономірності, методи, прийоми й засоби навчання.

У методиці навчання української мови вже стали традиційними, але сьогодні вимагають нового трактування, такі підходи, як *загальнодидактичний, системно-лінгвістичний* [3, с. 10], *педагогічний, психологічний, моральний, естетичний* [10, с. 23]. Також зазначимо аспекти вивчення синтаксичної теорії, що тривалий час були визнані в школі основними. На рівні синтаксису складного речення виявляють щільний взаємозв'язок мова, мислення й мовлення. Залежно від того, який з компонентів науковці визнавали провідним, формувалися й підходи до вивчення складних речень у школі. Унаслідок домінування в лінгвістиці різних поглядів на граматичні одиниці в методиці навчання синтаксису наприкінці ХІХ – початку ХХ ст. виділилися три основні напрями: 1) *логіко-граматичний*, що заклав принципи свідомого, а не формального засвоєння граматичного матеріалу (Ф. Буслаєв, С. Смалъ-Стоцький, І. Срезневський, Є.Тимченко, К. Ушинський, В. Шереметьєвський); 2) *психологічний*, що ґрунтувався на визнанні зв'язку мови й мислення (О. Потебня, Д. Овсянко-Куликовський); 3) *формально-граматичний*, за якого віддавали перевагу структурі речення (М. Петерсон, О. Пешковський, Д. Ушаков, П. Фортунатов, А. Шапіро). Із 30-х рр. ХХ ст. розвивається *семантико-граматичний напрям*. Він передбачав вивчення речень у єдності змісту й форми, закріплення теоретичних відомостей у процесі виконання практичних завдань (В. Ващенко, А. Загородський, Б. Кулик, А. Медушевський, С. Чавдаров). На початку 60-х рр. сформувався *структурно-семантичний напрям* вивчення синтаксису, відповідно до якого враховують семантику складних речень і водночас різноманітні способи вияву їх граматичних значень (В. Белошапкова, О. Біляєв, І. Вихованець, С. Караман, І. Олійник, М. Пентилюк, М. Плющ, В. Тихоша, Р. Христіанінова, І. Чередниченко). Це дозволило посилити принцип науковості у викладанні синтаксису складних речень у шкільному курсі.

Мовна освіта, яка тривалий час ґрунтувалася на традиційних підходах, сьогодні не може задовольнити вимоги сучасного суспільства щодо розвитку особистості учня та її пізнавальних можливостей, що й стало поштовхом до виокремлення новітніх аспектів навчання: *українознавчого (народознавчого), етнопедагогічного, комунікативно-діяльнісного, функційно-стилістичного* [10, с. 25, с. 200; 3, с. 7, с. 12–13], *особистісно орієнтованого, компетентнісного, когнітивно-комунікативного, текстоцентричного* [3, с. 7, с. 11–15; 8, с. 13]. Зазначимо, що всі вони тісно пов'язані між собою.

Особистісно орієнтований підхід тлумачиться як "послідовне ставлення педагога до учня як до особистості, як до самосвідомого відповідального суб'єкта власного розвитку і як до суб'єкта виховної взаємодії [2, с. 243; 15, с. 522]". Спосіб репрезентації навчальної теорії із синтаксису складного речення, добір відповідного ілюстративного матеріалу, вибір оптимальних методів і прийомів навчання відбувається з обов'язковим урахуванням потреб учня, його мотивів, інтелекту, здібностей.

Основні положення особистісно орієнтованого підходу стали психолого-педагогічною передумовою для впровадження в мовну освіту *компетентнісного підходу*, покликаного подолати кризу знанневої парадигми. Компетентнісний підхід – це "теоретично обґрунтована система ідей, принципів та пов'язаних з ними способів та форм практичної діяльності, яка спрямована на ... набуття учнем досвіду самостійного і творчого вирішення складних життєвих проблем, набуття та успішне виконання соціальних ролей [4, с. 30]". У програмі з української мови компетентнісний підхід визначено як "готовність учня застосовувати здобуті знання й набуті вміння й навички для розв'язання проблем, що виникають у реальному житті [11, с. 2]". Цього можна досягти, якщо школяр вільно володіє мовними засобами (у т.ч. всім арсеналом складних речень) у будь-якій комунікативній ситуації, використовує мову як ефективний інструмент пізнання й спілкування, тобто виявляє

комунікативну компетентність належного рівня, ядром якої є вміння й навички роботи з текстом (його сприйняття-розуміння, відтворення, створення, редагування).

Оскільки засадничим принципом компетентнісного підходу є "навчатися діючи", цілком закономірно, що найтісніші зв'язки він виявляє з когнітивно-комунікативним і комунікативно-діяльним підходами.

Когнітивно-комунікативний підхід покликаний забезпечити інтенсивний пізнавальний, мовленнєвий, творчий розвиток учнів, що є провідною ідеєю курсу української мови в основній школі. Цей аспект має інтегративну природу: 1) когнітивна складова мову пов'язує з когніцією, тобто з пізнавальною діяльністю і причетними до неї психічними структурами, процесами набуття знань і їх результатом [7; 17, с. 201–207]; 2) комунікативна складова – з опануванням мовною особистістю мовленнєвою діяльністю в усіх її формах і видах з метою спілкування [5, с. 226]. Когнітивно-комунікативний підхід ґрунтується на висновках когнітивної лінгвістики (Н. Арутюнова, В. Дем'янков, О. Кубрякова, О. Селіванова, Г. Тайфл, Дж. Тарнер) щодо когніції як складної дефініції, що вбирає в себе і сприйняття світу, і спостереження, і категоризацію, і мислення, і мову, й уяву та інші психічні процеси в їх поєднанні [17, с. 201–207]. Розробники "Концепції когнітивної методики навчання української мови" О. Горошкіна, А. Нікітіна, М. Пентиліук наголошують на необхідності опанування учнями навчальних мовних одиниць як концептів – "глибинних значень розгорнутих змістових структур тексту, що є втіленням мотивів та інтенцій автора [6, с. 5]". Упровадження когнітивно-комунікативного підходу потребує пильної уваги до тексту як найбільшої когнітивно-комунікативної одиниці мови, тому що через текст засвоюються й реалізуються знання одиниць усіх рівнів мови, репродуктивні й продуктивні вміння й навички мовців, виявляється індивідуально-авторська мовна картина світу кожного мовця [8, с. 13].

Таким чином, у процесі формування текстотвірних умінь учнів під час вивчення синтаксису складного речення акцент переносимо з транслявання власне лінгвістичних знань на засвоєння школярами образу світу через призму національної культури, одним із визначних компонентів якої є мова. Це дозволяє формувати в учнів уміння адекватно сприймати й інтерпретувати інформацію, що міститься в тексті, продукувати власні висловлювання в усній і писемній формах з урахуванням комунікативної мети й наміру; сприяє інтенсифікації їх пізнавальної діяльності.

Організація навчання на засадах *комунікативно-діяльним підходу* передбачає "вивчення мови на основі моделювання ситуацій, які б спонукали суб'єкт до навчання створювати комунікативні акти [3, с.12]", засвоєння мови з метою оволодіння комунікативними вміннями й навичками безпосередньо в процесі комунікативної діяльності (реальної чи змодельованої) [12, с. 235; 14, с. 71]. За такого аспекту відбір змісту навчання зумовлений уміннями й навичками мовленнєвої діяльності, робота ж над засвоєнням лінгвістичних знань не ігнорується, а підпорядковується завданням розвитку мовлення. Не применшуючи важливості вивчення мовної теорії з розділу "Складне речення", наголошуємо на пріоритетності її практичного використання шляхом залучення учнів до активної свідомої практичної комунікативної діяльності. Цьому сприяє не лише кількісна перевага практики над синтаксичною теорією, а й створення на уроці умов, що викликають у школярів бажання стати учасниками текстотвірної діяльності. Для цього моделюються комунікативні ситуації, справи й завдання, що спонукають учнів до висловлення власних думок, почуттів, вражень, доведення переконань тощо.

Упровадження вищезазначеного підходу в практику навчання української мови в школі, в свою чергу, зумовлює реалізацію *функційно-стилістичного*. Він передбачає розгляд функціонування одиниць мовної системи на всіх рівнях з урахуванням типу, жанру, стилю мовлення й полягає "в засвоєнні виражальних можливостей мовних одиниць, особливостей їх функціонування [14, с. 130]". Особливого значення цей аспект навчання набуває для розвитку умінь текстотвірної діяльності, оскільки "в основі актів мовлення лежить не тільки знання системи мови, а й правил та схем організації мовних одиниць у тексті <...> Вибір

синтаксичних конструкцій зумовлений належністю до відповідного стилю та авторським задумом відображення дійсності...[16, с. 76]". Таким чином, для формування текстотвірних умінь учнів у край важливим вважаємо не лише засвоєння низки визначених програмою теоретичних мовленнєвознавчих понять і відомостей про складне речення як мовну одиницю синтаксичного рівня, а насамперед усвідомлення учнями функцій складного речення в текстах, його призначення у вираженні думок у висловлюваннях різних стилів, типів і жанрів, розвиток навичок доцільного відбору складних конструкцій з урахуванням завдань висловлювання й сферою спілкування.

Така позиція вимагає визначення текстоцентричного аспекту як одного з провідних у нашому дослідженні.

Текстоцентричний підхід до навчання мови є одним із "наймолодших" у лінгводидактичній науці, тому серед науковців відсутня однаковість і щодо його назви (до "текстоцентричний" як синоніми вживають "*текстоорієнтований*", "*текстотворчий*", "*текстовий*"), і щодо кваліфікування поняття: підхід, аспект [1; 3; 13], принцип [11, с. 8]. Ми будемо послуговуватися терміном "текстоцентричний підхід" як таким, що найбільш точно відбиває провідну концептуальну засаду в методиці навчання учнів текстотвірної діяльності. Учені Н. Болотнова, О. Горошкіна, Л. Мацько, М. Пентиліук [1, с. 7; 3, с. 15; 8, с. 13; 13] зазначають його прямий зв'язок із функційно-стилістичним аспектом.

Текстоцентричний підхід реалізується шляхом систематичного використання на уроках української мови (й аспектих, й уроках формування комунікативних умінь) висловлювань різних жанрово-стильових різновидів, типологічних структур і форм (усних і писемних, монологічних і діалогічних (полілогічних)). Він органічно пов'язаний з усіма вище зазначеними підходами до навчання, оскільки саме текст є носієм інформації, засобом пізнання довкілля й формування в учнів національно-мовної картини світу. Формування текстотвірних умінь і навичок учнів неможливе без роботи з текстом, який допомагає реалізувати всі вищезазначені підходи.

Текстоцентричний аспект є поліфункційним і передбачає засвоєння мовних знань і формування мовленнєвих умінь і навичок на основі текстів; усвідомлення структури тексту й функцій мовних одиниць у ньому; формування вміння і навичок сприймати, аналізувати, відтворювати, створювати, редагувати власні висловлювання; реалізацію міжпредметного зв'язку української мови й інших предметів; у кінцевому ж результаті – сприяє формуванню й розвитку комунікативної компетентності учня.

Таким чином, процес формування текстотвірних умінь учнів під час вивчення складного речення потребує навчання мови в руслі концепції національної школи, тобто на основі зваженого поєднання традиційних і новітніх підходів. З останніх пріоритетними вважаємо особистісно орієнтований, компетентнісний, когнітивно-комунікативний, комунікативно-діяльнісний, функційно-стилістичний і текстоцентричний. Перспективу подальшого дослідження вбачаємо в послідовній реалізації викладених теоретичних положень у практичній діяльності й створенні лінгводидактичної моделі формування текстотвірних умінь і навичок учнів у процесі вивчення синтаксису складного речення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Болотнова Н. С. Новые подходы к обучению русскому языку в современных условиях / Н.С. Болотнова // Коммуникативно-деятельностный и текстоориентированный подходы к преподаванию русского языка: материалы науч.-пр. конф. (12 марта 2001 года) / Под ред. проф. Н. С. Болотновой. – Томск : Изд-во Томского гос. пед. ун-та. – 2001. – С. 5–10.
2. Гончаренко С. Український педагогічний словник / С. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – С. 243.
3. Горошкіна О. М. Формування мовної особистості учня / О. М. Горошкіна, О. С. Кузьмішина, Н. В. Мордовцева та ін. – Луганськ : СПД Резніков В. С., 2009. – 304 с.
4. Єрмаков І. Переваги компетентнісного підходу до навчально-виховного процесу / І. Єрмаков // Компетентнісний підхід у неперервній освіті : колективна монографія / за наук. ред. І.Г. Єрмакова. – Донецьк : Каштан, 2012. – С. 29–34.

5. Концептуальні засади комунікативної методики навчання української мови / М. Пентилюк, О. Горошкіна, А. Нікітіна // Актуальні проблеми сучасної лінгводидактики : збірник статей. – К. : Ленвіт, 2011. – С. 226–237.
6. Концепція когнітивної методики навчання української мови / Пентилюк М. І., Горошкіна О. М., Нікітіна А. В. // Актуальні проблеми сучасної лінгводидактики : збірник статей. – К. : Ленвіт, 2011. – С. 215–225.
7. Краткий словарь когнитивных терминов / Е. С. Кубрякова, В. З. Демьянков, Ю. Г. Панкрац, П. Г. Лузина ; под общ. ред. Е. С. Кубряковой. – М. : Изд-во МГУ, 1996. – 245 с.
8. Мацько Л. І. Текст як об'єкт лінгводидактики в аспекті проблем мовної освіти / Л. І. Мацько // Вісник Черкаського університету. – Вип. 54. – Серія "Педагогічні науки". – Черкаси : Черкаський держ. ун-т імені Богдана Хмельницького. – 2004. – С. 10–14.
9. Мацько Л. І. Українська мова в педагогічному дискурсі / Л. І. Мацько // Л. І. Мацько. Українська мова в освітньому просторі : навч. посіб. для студентів-філологів освітньо-кваліфікаційного рівня "магістр". – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. – С. 24–34.
10. Методика навчання української мови в середніх закладах : підруч. для студ. філол. ф-тів ун-тів / Кол. авторів за ред. М. І. Пентилюк. – К. : Ленвіт, 2009. – С. 23–29.
11. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів: Українська мова; Українська література. 5–9 класи. – К. : Видавничий дім "Освіта", 2013. – С. 1–98.
12. Остапенко Н. М. Технологія сучасного уроку рідної мови : навч. посіб. / Н. М. Остапенко, Т. В. Симоненко, В. М. Руденко. – К. : ВЦ "Академія", 2011. – С. 235. – (Серія "Альма-матер").
13. Пентилюк М. І. Текстоцентричний аспект формування риторичних умінь і навичок учнів / М. І. Пентилюк // Актуальні проблеми сучасної лінгводидактики : зб. статей. – К. : Ленвіт, 2011. – С. 96–108.
14. Словник-довідник з української лінгводидактики : навч. посіб. / О. Горошкіна, Н. Єсаулова, О. Лук'яненко, Н. Мордовцева та ін.; за заг. ред. М. Пентилюк. – К. : Ленвіт, 2003. – 149 с.
15. Российская педагогическая энциклопедия : в 2 т. [Электронный ресурс] / гл. ред. В. Г. Панов. – Т. 2. – М. : Большая Российская энциклопедия, 1993–1999. – С. 522. – Режим доступа к энциклопедии : <http://www.twirpx.com/file/53738/>.
16. Українська мова. Як писати переказ : навч.-метод. посіб. / Л. І. Мацько, С. О. Караман, О.В. Караман. – К. : Магістр-S, 1998. – 224 с.
17. William B. Gudykunst. Social Cognition and Intergrou Communication / В. William Gudykunst, I. Lauren Gumbs // Handbook of International and Intercultural Communication. – Newbury Park – L. – New Delhi : Sage Publication, 1989. – P. 201–207.

Божко Е.П.

СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ К ФОРМИРОВАНИЮ ТЕКСТОТВОРНЫХ УМЕНИЙ УЧАЩИХСЯ ПРИ ИЗУЧЕНИИ СЛОЖНОГО СИНТАКСИСА

В статье рассмотрено понятие "подход к обучению" и обоснована целесообразность сочетания в практике преподавания украинского языка в школе традиционных и новых подходов. Автор выделяет основные современные подходы, способствующие формированию текстообразовательных умений учащихся на уроках изучения сложного предложения, и дает им характеристику.

Ключевые слова: личностно ориентированный, компетентностный, когнитивно-коммуникативный, коммуникативно-деятельностный, функционально-стилистический, текстоцентричный подходы.

Bozhko O.P.

MODERN ASPECTS TO THE FORMATION STUDENTS' SKILLS TO FORM TEXTS IN STUDYING OF COMPLEX SYNTAX

The article considers the concept "aspect to learning" and justified the expediency of combination in the practice of teaching Ukrainian language in the school of traditional and new aspects. The author singles out the main modern aspects which contributing to the formation of

students' skills to form texts at the lessons in studying complex sentence and gives them a description.

Key words: personality-oriented, competence, cognitive-communicative, communicative activity, functional-stylistic, textcentric aspects.

УДК 371.32

Кучеренко І.А.

РЕАЛІЗАЦІЯ СУЧАСНИХ ЗАГАЛЬНОДИДАКТИЧНИХ ПРИНЦИПІВ НА УРОЦІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

У статті проаналізовано сучасні загальнодидактичні принципи навчання, визначено їх особливості, у формі дидактичних правил схарактеризовано шляхи реалізації нових загальнодидактичних принципів на уроках української мови.

Ключові слова: сучасні загальнодидактичні принципи навчання – людиноцентризму, гуманізації та гуманітаризації, культуровідповідності, застосування різних форм навчальної діяльності, реалізації міжпредметних зв'язків; сучасний урок української мови.

Сучасна система навчання рідної мови в Україні спрямована на формування яскравої мовної особистості, комунікативно й соціально активної, духовно й культурно багатой. Процес опанування українською мовою (рідною і державною) відбувається в основному в межах класно-урочної форми організації навчання, а вивчення й інтенсивне засвоєння мови як навчального предмета здійснюється системно, цілеспрямовано і безперервно на уроках української мови. Зростаюча роль комунікативно-мовленнєвого розвитку кожного учня в класному колективі сприяє активізації пошуку найбільш досконалих теоретико-методичних засад сучасного уроку української мови в основній школі.

Вектор шкільної освіти на початку ХХІ століття спрямований у площину особистісного розвитку, гуманізації та гуманітаризації навчально-виховного процесу, що спричиняє потребу переосмислити ті чинники, від яких залежить результативність уроку: цілі, зміст, форми, методи і прийоми навчання. Саме тому вкрай важливо розглянути й науково обґрунтувати стратегічні дидактичні положення, що сприяють ефективній організації навчального процесу і є вихідними позиціями під час проектування та реалізації уроків української мови з метою забезпечення належного рівня розвитку мовної особистості учня. Для розроблення технології уроку мови однією з основних дидактичних категорій виступають принципи навчання.

Мета статті – проаналізувати сучасні загальнодидактичні принципи навчання, визначити їх особливості, у формі дидактичних правил схарактеризувати шляхи реалізації нових загальнодидактичних принципів на уроках української мови.

Вагомий внесок у розроблення питання принципів навчання, обґрунтування сутності й характерних ознак, створення їх системи і втілення в практику навчання зробили вітчизняні й зарубіжні педагоги (Алексюк А., Бабанський Ю., Данилов М., Дистервег А., Загвязинський А., Коменський Я., Корф М., Лернер І., Онищук В., Окунь В., Песталоцці І., Савченко О., Скаткін М. та ін.) і методисти (Біляєв О., Буслаєв Ф., Вашуленко М., Масальський В., Медушевський А., Мельничайко В., Пентилюк М., Плиско К., Срезневський І., Текучов О., Ушинський К., Федоренко Л., Чавдаров С. та ін.).

На початку III тисячоліття утвердилася чітка переорієнтація освіти на формування мовної особистості учня, його комунікативної компетентності, що вимагає докорінної перебудови вивчення української мови в основній школі, а саме переосмислення сутності дидактичних принципів, інтерпретації їх до вимог мовної шкільної освіти й удосконаленого впровадження в практику сучасного уроку української мови. Принципи навчання в аспекті педагогіки й лінгводидактики визначають як "найбільш загальні вихідні положення, що